

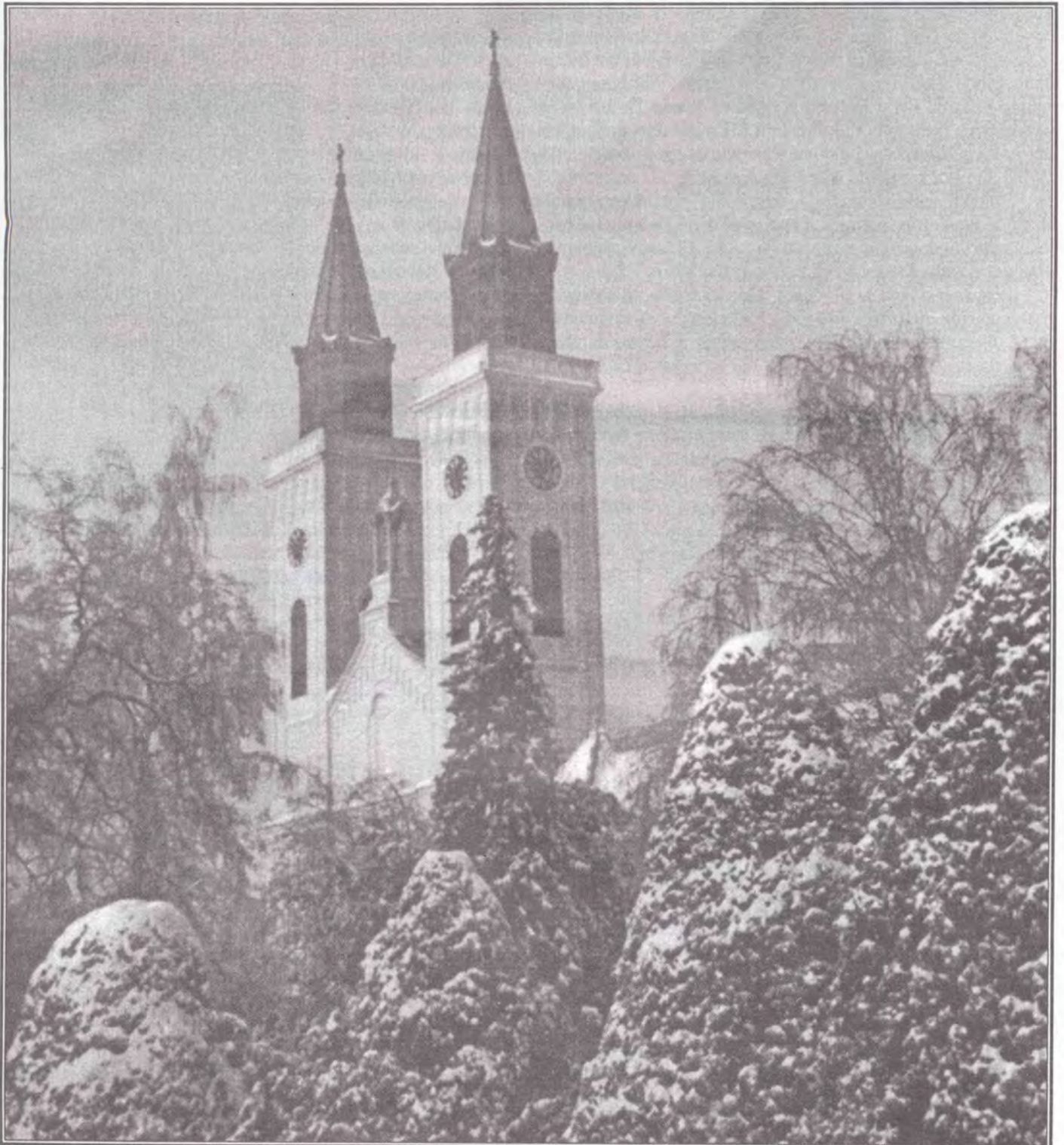
MIROLJUB



GODINA: VI.

SOMBOR, 2003.

BROJ 1 (21)



Idejni projekt Hrvatskog doma

U povodu obilježavanja 66. godišnjice postojanja Društva, u Domu su 6. i 7. prosinca organizirane svečanosti s kulturno - umjetničkim programima. Uz to, članstvu je prezentiran i idejni projekt rekonstrukcije i dogradnje zgrade društvenog doma.

Svečanost su svojom nazočnošću uveličali i brojni uzvanici. Njihova prisutnost istovremeno je ocijenjena i kao moralna potpora predstojećoj velikoj aktivnosti. Među njima posebice ističemo: generalnu konzulicu Republike Hrvatske u Subotici **dr. Jasminu Kovačević**, potpredsjednika Skupštine grada Zagreba gospodina **Vladimira Velnića**, generalnog konzula RH u Pečuhu gospodina **Ivana Bandića**, te savjetnika u Generalnom konzulatu RH u Subotici gospodina **Miroslava Kovačića**. Lokalnu vlast je zastupao predsjednik IV SO Sombor gospodin **Miroslav Sekulić**.

Projekt rekonstrukcije i dogradnje postojeće zgrade Hrvatskoga doma veoma je lijepo, praktično i s brojnim projekcijama i financijskim pokazateljima, izložio sam projektant gospodin **Josip Parčetić**, dipl. ing. arhitekture.

Postojeći objekt je u velikoj mjeri dotrajavao, te za suvremene potrebe ne pruža potrebnu funkcionalnost. Sagledavajući i procjenjujući postojeće stanje autor je naveo da zbog dotrajalosti i korodirarnosti nekih dijelova čelične konstrukcije, ponegdje se dovodi u pitanje i statička stabilnost nekih dijelova objekata. Krovna konstrukcija je u velikoj mjeri dotrajala, a crijep oštećen. Prozori, vrata i podovi su dijelom truli te ih treba mijenjati. Električna instalacija je zastarjela, grijanje zgrade nije primjereno ovoj vrsti i veličini objekta, sanitarni čvorovi nisu suvremeni a i fasada je u lošem stanju. Navedene konstatacije se odnose kako na ulični dio objekta, tako i na veliku salu u kojoj i postojeća pozornica zahtijeva

renoviranje. Pripremna sala nije u potrebnoj mjeri funkcionalna, a dosta manjkavosti ima u stanu domara kao i u kuhinji. Naglašeno je da dvorište nema adekvatnu funkciju, niti je racionalno iskorišteno. Gledano u cjelini, postojeći prostor treba privesti boljoj i korisnijoj namjeni. Iz tih se razloga i poduzimaju akcije na adaptaciji postojećih i dogradnji novih dijelova Doma.

Projektom se predviđa saniranje postojećeg prostora i njegovo dovođenje u funkcionalno stanje, kao i dogradnja novog, bitnog za suvremene i svestranije aktivnosti Društva. Planirana je rekonstrukcija 1171,67 m² površine i dogradnja 515,58 m² novog prostora. Vrijednost kompletne investicije prema idejnom projektu iznosi 473.202,02 eura. Predviđeno je da se investicija izvodi u šest osnovnih faza, čije će prioritete utvrditi Odbor za rekonstrukciju i dogradnju.

U dijelu zgrade okrenutom ulici planirane su: svečana sala, knjižnica, Internet sala, klub, šah sala, bar, te niz manjih pratećih prostorija. Uz preuređenu i moderniziranu veliku salu sa suvremenom pozornicom, planirana je i manja sala.

U prizemlju zapadnog dijela nove dvorišne zgrade predviđen je kuhinjski prostor, na I. katu kancelarija tajnika, te svlačionice, garderobe i drugi prateći prostor vezan za pozornice, dok je na II. katu projektiran stan domara 80 m² i velik atelje za likovne i druge stvaraoce. Dvorišni prostor dobit će sasvim novi izgled prilagođen za odmor i razonodu. Tu je planirana i ljetna pozornica.

Podrum će biti preuređen i osposobljen za kotlarnicu centralnog grijanja, te za smještaj ogrjeva.

Autor projekta, kao vrsni poznavalac i zaljubljenik u specifičnu somborsku arhitekturu, nizom detalja dočarao nam je njene ljepote i ugradio ih u ovaj mini prostor.

Znatiljčno i krajnje pažljivo članstvo, slušajući autora i promatrajući projekcije, razmišljalo je o načinu opskrbljivanja potrebnih sredstava, te o konačnoj realizaciji ovog divnog i ambicioznog projekta.

Mr. Matija Danić, profesor

HKUD "VLADIMIR NAZOR"

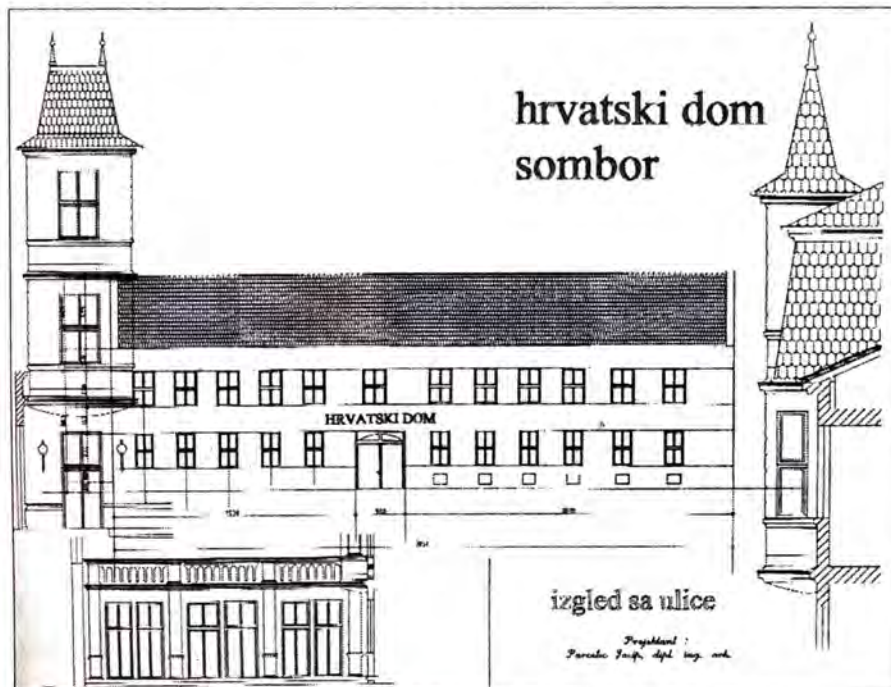
YU-25000 SOMBOR
Venac Radomira Putnika 26
Tel. ++ 381 (0) 25 38173
Tel/fax ++ 381 (0) 25 26019
e-mail: v.nazor@ptt.yu.
www.hic.org.yu



IDEJNI PROJEKAT
rekonstrukcije i dogradnje, zgrade
HRVATSKOG DOMA
u Somboru



Josip Parčetić



Popis stanovništva u Somboru

Godina popisa	2002	1991
Srbi	59799	48895
Mađari	12386	15397
Hrvati	8106	8693
Bunjevci	2730	2946
Jugoslaveni neopredijeljeni	5098	15330
Ukupno	97263	96105

Gornji podaci prikazuju popis stanovništva u općini Sombor 2002. i 1991. godine. Iz ovih podataka vidimo da se ukupan broj stanovnika neznatno povećavao za 11 godina.



S obzirom da je prošlogodišnjim popisom obuhvaćeno i oko 16.000 izbjeglih lica tokom posljednjih ratova, a nastanjenih u Somboru, očito je da je iz somborske općine iselilo oko 15.000 starosjedištelaca. Među njima je najviše bilo pripadnika nacionalnih manjina (Mađara, Hrvata i dr.), koji su otišli zbog progona, ne želeći rat, gubitak posla i sl.

Prema zvaničnom popisu broj Hrvata i Bunjevaca je ostao skoro isti pa 2002. godine čine oko 11 % a 1991. su činili 12 % od ukupnog broja stanovnika. Očigledno je da se jedan dio Hrvata koji su se 1991. godine izjasnili kao Jugoslaveni, prilikom zadnjeg popisa vratio svojim korijenima.

Jugoslavena i neopredijeljenih je 1991. godine bilo u Somboru 16.051 a 2002. godine 10.081, što još uvijek čini veliki postotak od 9,6 %. U ovoj skupini su uglavnom pripadnici nacionalnih manjina koji još uvijek nemaju hrabrosti da se slobodno izjasne. Nadajmo se da će naredni popis prikazati realno stanje.

Josip Pekanović

Hrvatska riječ

Informativno-politički časopis, izlazi 1945.-1956., obnovljen 2003.

Subotica, 31. siječanj 2003. Cijena 20 dinara

Broj 1

Nakon skoro 50 godina neizlaženja ponovno se pojavio vojvođanski list "Hrvatska riječ". Osnivač lista je Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine a izdavač Novinsko - izdavačka ustanova "Hrvatska riječ" u Subotici. List izlazi svakog petka a prvi broj je izašao 31. siječnja ove godine. List se može naći u skoro svim kioscima u Somboru i okolnim mjestima.

J. P.

Novi članovi redakcije:

Šima Raić i Marija Šeremešić

Bunjevačko - šokačko prelo 2003. godine



Društveno - organizirane proslave, prela, imaju čvrsto utemeljenje na bogatoj tradiciji obiteljskih običaja. To je tako kod bunjevačko - šokačkih Hrvata, ali i kod većine slavenskih naroda iz našeg bližeg i šireg okruženja. Naša predkorizmena preljska gošćenja traju već više stoljeća kao obiteljska slavlja. Društveno predstavljanje je počelo kada su naši preci osno-

vani HKD "Miroljub" u Somboru. Zapisano je da je to bilo u veljači 1937. godine, a prvi gosti Društva su bili Osječani. Od tada generacije naših članova, evo već skoro 70 godina (s izuzećem par ratnih) organiziraju naše bunjevačko - šokačko prelo, tj. Prelo bačkih Hrvata. Od početka pa do danas ta prigoda ima status jednog od najvećih slavlja, ali u svakom slučaju najmasovnijeg u našem Društvu. Ove godine Prelo će se proslaviti 1. 03. 2003. u prostorijama HKUD-a "Vladimir Nazor" u Somboru.

Jedno od prethodnih večeri održat će se književna večer i promocija knjige "Dukat naših ravni". Nakon promocije bit će otvorena izložba naše likovne sekcije, na kojoj će biti prikazane slike s likovnog susreta "Colorit 2002". Program na prelu će nam uveličati gosti iz Kaštel - Kambelovca, tamburaši iz Bačkog Brega, te članovi naše folklorne i tamburaške sekcije. Bit će bogat meni i tombola.

Pozvan je veliki broj ugednih gostiju, veliki broj članova i prijatelja našega Društva.

Sve Vas srdačno pozdravljamo
i na prelu očekujemo.

**Čestitka
hrvatskoj rukometnoj momčadi
za osvojeno
prvo mjesto u svijetu.**

Slika na naslovnoj strani:

Karmelićanska crkva u Somboru

Foto: Katarina Vizi

HRVATI U PANONSKOJ NIZIJI

U VII. stoljeću centar avarske vlasti se nalazio u Bačkoj. **Karlo Veliki** uz pomoć Hrvata 796. godine konačno uništava Avare u Bačkoj, Srijemu i Slavoniji. Ubrzo zatim Bugari zauzimaju Bačku i Srijem.

Hrvatski knez **Pribina** oko 845. godine podiže grad Blatno na jugozapadnom rubu Blatnog jezera. Danas je to mjesto Zalavar, nekoliko kilometara od jezera koje se povuklo. U Blatnom gradu je bilo sjedište hrvatske kneževine koja se prostirala između Blatnog jezera, Dunava i Drave.

U to vrijeme je savez hrvatskih obitelji činio pleme a kraj u kome je pleme živjelo zvao se župa (županija). Na čelu župe bio je župan. Duhovni život je bio dobro organiziran pa je svaka župa imala svog svećenika koji je dobio naziv - župnik. U južnoj Bačkoj je postojala Bačka županija sa sjedištem u Baču a u sjeverozapadnoj Bačkoj živi pleme **Bodrića** koje je imalo Bodričku županiju sa sjedištem u utvrdi Bodrić na Dunavu.

Mađari dolaze u Panonsku niziju 896. godine, potiskuju Bugare dok ih Hrvati prijateljski dočekuju. Osnivaju svoju državu po uzoru na državno ustrojstvo koje imaju zatečeni Hrvati. Mađari prihvaćaju i postojeće topografske nazive kao što su Višegrad, Bač... a pojedine prilagođavaju svom jeziku pa utvrdu Bodrić preimenuju u Bodrog, koji je bio lociran kraj današnjeg Bačkog Monoštora.

Hrvati su dosta mirno živjeli pod Mađarima, koji od njih primiše i kršćanstvo. Papa je 1001. godine okrunio mađarskog **kralja Stjepana** koji iz Rima dobiva krunu i apostolsku titulu. Tada su Bodrog i Bač bili vrlo značajne utvrde i sjedišta županije. Bač je pored administrativne postaje bio i crkveno sjedište za Bačku. U to vrijeme je na ušću rijeke Mostonge u Dunav bila podignuta katedrala. Veliki bački **župan Vid**, čije je sjedište bilo u Baču, predvodio je žitelje svoje i bodroške županije u ratnom pohodu 1074. godine. Bač kao sjedište biskupije ima četiri crkve a osniva se i Templarski samostan koji 1301. godine preuzimaju franjevci.

Ugarski **kralj Ladislav Arpadović** proveo je 1095. godine uskršnje blagdane u Bodrogu, pripremajući se za križarski pohod na Jeruzalem. Porez bodroškoj župi 1198. godine plaća i naselje Sveti Mihalj koje kasnije dobiva naziv Sombor. Tatari pustoše Bodrog i druga naselja 1241. godine i progone ugarskog **kralja Belu IV** sve do Klisa kraj Splita, gdje je našao zaštitu. Po povratku Bela dovodi sa sobom izvjestan broj Hrvata koji se naseljavaju u Podunavlju. Ugarski povjesničar **Niko** piše da se 1301. godine u Bačku doselilo mnogo katolika. **Kralj Ljudevit** 1366. godine moli bosanske franjevece da pošalju vjerovjesnike u južne krajeve Ugarske. **Papa Grgur XI** u pismu iz godine 1376. dopušta franjevcima djelovanje u "Bačko - kaločkoj nadbiskupiji, s razlogom što ugarski svećenici ne znaju jezik tamošnjeg življa pa ne mogu obavljati dušebrižništvo". **Papa Urban** 1386. godine zahvaljuje kralju Ljudevitu što uz pomoć mjesnih biskupa potiče i pomaže rad franjevacu.

Za vrijeme **kralja Žigmonda** (1387 - 1437) i **kralja Matije Korvina** (1458 - 1490) doseljavaju se mnogi Dalmatinci i Šokci. **Brustle** piše 1436. godine da se doseljavaju mnoge katoličke obitelji u Bačku bježeći iz Bosne od Turaka. Seobe se intenziviraju nakon pada bosanske države. **Papa Sikstus IV** 1479. godine dozvoljava da se u Somboru nastane dominikanci koji grade crkvu i samostan. Godine



*Kapela sv. Ivana Nepomuka
Najstariji crkveni objekt u Somboru*

1514. na Cvjetnu nedjelju, pred Uskrs, na vratima dominikanskog samostana u Somboru, okačen je poziv **pape Lava X** da se pođe u križarski rat protiv Turaka. Turci osvajaju Petrovaradin 1526. godine, neposredno prije Mohačke bitke. Godine 1537. dolaze mnogi Hrvati iz Slavonije (Šokci) i Dalmacije i naseljavaju Baranju i Bačku koja još nije pod Turcima. Turci osvajaju Sombor i Bačku 1541. godine.

Pred Turcima se povukao mađarski živalj iz Bačke dok je slavenski ostao. Već 1543. godine Turci dovode Hrvate iz Hercegovine i Dalmacije na vojnu službu u Sombor, koji kasnije dovode i svoje obitelji gdje se nastanjuju. Znajući da su i ranije fratri dovodili svoj puk u Bačku, Turci ih potiču da to čine i dalje jer im je trebalo radne snage i vojnika. Zabilježeno je da su franjevci dovodili Hrvate (Bunjevce) u Sombor 1595. i 1598. godine. Zatim iz okolice Splita 1605. godine dolazi u Bačku oko deset tisuća Hrvata. Dolaskom ovako velikog broja katolika nastale su teškoće oko kršćanskog odgoja, te papski misionar franjevac **Simeon Matković** 1612. godine moli **papu Pavla V** da pošalje u Bačku isusovce koji bi na ilirskom jeziku propovijedali riječ Božju.

Bački nadbiskup piše 1633. godine da "u četiristo zaselaka živi puk koji govori ilirički (di lingua illyrica)".

Iz Bosne se uslijed nasilja 1645. godine doseljava u Bačku još dvije tisuće katoličkih obitelji. Za beogradskog nadbiskupa postavljen je **Marin Ibrašimović** 1647. godine, u čiju nadležnost spadaju katolici u Ugarskoj pod turskom vlašću. Biskup Ibrašimović 24. 10. 1649. godine u Somboru krizma 117 Hrvata.

Godine 1668. naseljava se veći broj Hrvata (Bunjevaca) u okolici Subotice i Segedina a 1671. godine doseljava se više od šest tisuća katoličkih obitelji iz Bosne. U vrijeme Turaka i Dalmacija je potpala pod Bosnu. Oni naseljavaju Bačku i Erdelj. Po spisima biskupa **Nikole Plumba** šest franjevaca je dovelo čitave legije bunjevačkih Hrvata u Bačku. **Otac Andrija Dubočac** iz dubočačke župe dovodi 2700, **o. Mihovil Veliki** 2300, **o. Ivan Sočanin** iz Zmajevaca 1500, **o. Ilija Dubovac** i **o. Šimun Raučanin** iz Modrića 650, **o. Zgozdijanin** iz Sevcine 4500, **o. Đurađ Turbić** iz Čuzmadagnja 5300 duša. Svi su oni smješteni u Somboru, Baji, Subotici i Segedinu. Somborci zahvaljuju **papi Inocentu XI** 1677. godine što je za biskupa postavio **Matiju Brnjakovića**.

Turci trpe poraz pod Bečom 1683. godine. Austrijanci ih potiskuju i iz Bosne a pri povratku austrijske vojske, njoj se pridružuju i mnogi Hrvati te dođu u Bačku. Sombor je oslobođen 1687. i te godine **Dujo Marković** dovodi u Sombor posljednju veliku skupinu od 6000 bunjevačkih Hrvata.

Josip Pekanović

Bilješke:

Ante Sekulić, Bački Hrvati, Zagreb 1991.

Josip Horvat, Kultura Hrvata kroz 1000 godina, Zagreb 1939.

Marko Vukov, Zbornik znanstvenog skupa, Subotica 1986.

Evljija Čelebi, Putopis, Sarajevo 1979.

Pučke poslovice i izreke o mjesecima, danima i vremenu bačkih Hrvata

Živimo u XXI. stoljeću kada su nam na pritisak gumba na tv ekranu uz pomoć satelitskih antena dostupne u svakom trenutku informacije iz cijeloga svijeta, bilo one političke, kulturne, vremenske, sportske i ostale.

Netko će pomisliti da je to dovoljno za prosječno informiranog čovjeka. Tko će misliti na neke stare narodne mudrosti, poslovice i praktične savjete koje su naši stari smatrali veoma važnim u životu na salašima, u selima i gradovima našeg podneblja. (Zašto da se pamte kad nam je mnogo više servirano na modern način.)

Kao suradnik Vašeg lista, koji njeuguje stare običaje i širi kulturu našeg bunjevačkog i šokačkog - hrvatskog naroda, smatram da će serije napisa o poslovicama i izrekama o svakom mjesecu u godini, važnim datumima i svecima u godini, pridonijeti da se na to podsjetimo i ne zaboravimo da su naši preci izmislili i nama ostavili da koristimo i primjenjujemo u svagdanjem životu.

Siječanj

Izreka bačkih Bunjevaca "u siječnju vode, vino nam ode" čuje se i kod Šokaca iz mađarskog dijela Baranje.

Santovački Hrvati kažu "Siječanjska kiša sve usive sisa..." a u austrijskom Gradišću "mocar siječanj nosi dobru brazdu", "u siječnju mušice, seljaku prazne trušice" (ambare).

Pošto je poznato da je prvi mjesec u godini dobio naziv po "zimi koja siče", nekoliko izreka vezano je za hladnoću. Naši kažu "Zima je ko na tri Kralja", baranjski Šokci kažu "Ako na dan sv. Vinka ima vode u kolotečini toliko da se vrbac okupa, bit će dobar rod vinograda" kao i "ako trava raste u siječnju, ostat će stoka gladna".

Veljača

Svijećnica je po narodnom vjerovanju polovica zime. Toga dana (2. veljača) se u crkvi svete svijeće, kaže se "Majka Marija pali svijeće pod vočkama i trsovima pa će biti toplija zima". Bunjevački Hrvati s obje strane granice imaju izreku "Bolje da ti kurjak pod pendžerom zavija, neg' na Marin dan (2. veljače) Sunce kroz pendžer probija". Na taj dan i oko njega održavaju se čuvena bunjevačko-šokačka prela, a u našem Društvu neprekidno od 1936. godine. Šokci imaju poslovice: "Ako se na poklade fanjki (krafne) jidu na podu, onda će se šarena jaja na Uskrs jisti u sobi.

U ovom mjesecu se održavaju i pokladni maskenbali. Najčuveniji je šokački maskenbal koji traje tri dana i na koji dolaze desetine tisuća sudionika iz Podunavlja i Podravine, a održava se svake godine u Mohaču. Prije tri godine je HKUD "Vladimir Nazor" aktivno sudjelovao u programu na opće zadovoljstvo svih nazočnih.

Vjerujem da većina nas zna uzrečicu "danas - sutra poklade: dida babu spopade", što je u skladu s veselim pokladnim danima.

Rijetko je koji salaš bio bez ljujaške koju je bačo vezao za košarsko slime ili deblju gredu u šupi. Dječjem veselju nije bilo kraja. To je za nas bio i Mc. Donalds i Diznilend i salašarski luna park.

Uzrečica koja se rabila prilikom ljuljanja "Sveti Matija led razbija, ako ga nema on ga sprema", ili još jedna "Matija ako zatekne fastira, ako ne zatekne, nati- ra". Misli se na hladno vrijeme sa snijegom.

Šokački Hrvati uz Dravu imaju izreku "Šaš, macaš tira ribu u šaš", to bi

bio jasan znak da se budi priroda i da ribe iz dubokih topljih voda dolaze u plićake - šaš.

Što se tiče vrimena kažu: "Bolje u veljači viditi u polju gladnog vuka, negoli čovika u košulji". Bunjevci znaju reć "Nije još kurjak pojo zimu", "Dobro je da zima pokaže zube na vrime".

Od Pepelnice - Čiste sride, počinje post. Naši imaju običaj kazati "Šic guzo, do Uskrsa nema mesa".

Ožujak

Bunjevački Hrvati pomno prate vrijeme na dan četrdeset mučenika (10. 3.). Naime, vjeruju kakvo je vrijeme na taj dan, takvo će biti četrdeset dana.

Na sv. Grgura vezana je prognoza: "Na Grgurovo grmljavina - bit će rodna godina". Također ožujaska predviđanja kroz poslovice: "Ako na голу šumu grmi i puca, bit će kukuruza".

Sjećam se kako nam je mama govorila kad nas je željela upozoriti da se ne loptamo u košuljama i da se vrući ne napijemo bunarske vode poslovice: "Bolje da te majka bije, neg ožujsko sunce grije".

Na sv. Josipa (19. 3.) bunjevački Hrvati kažu: "Do Josipa da travu klištima vučeš neće rast, od Josipa da je kalapačom tučeš opet će rast". Gradišćanski Hrvati imaju izreku: "Ako je na Josipovo lipo i litina će biti lipo".

"Blagovist - pripovist" (25. 3.), kažu bunjevački Hrvati. Naime, po Bibliji na taj dan anđeo je navijestio Mariji da će za devet mjeseci roditi Isusa. Naš običaj je da na taj dan ljudi "vačaju" (hvataju) krv, rano ustaju i piju vino na gladno srce, pripremaju se za prolićne radove.

Šokci iz Baranje imaju izreku kojom daju važnost ponašanju žaba. "Koliko žabe prije Blagovisti krekeću, toliko će poslije Blagovisti ćutati". Običaj je da se tih dana oko Blagovijesti cijepu voćke.

(nastavit će se)

Martina M. Gunjaca

Razvoj tamburaške glazbe u Vojvodini

Ondrej Mudroch

(Novi Sad, 1871. - + 1956.)

Od svoje rane mladosti bavio se tamburaškom glazbom. Učitelj mu je bio **Karlo Belohorsky**. Kao dječak učio je klavir, a kasnije pod utjecajem brata **Štefana** koji je bio vrsni tamburaš opredijelio se za tamburu. Prijateljstvo je i surađivao s **Markom Nešićem** i **Vasom Jovanovićem**. Osnovao je i svoj profesionalni tamburaški zbor s kojim je proputovao Njemačku i Rusiju. Priredio je niz potpurija slovačkih narodnih pjesama i igara za svoje tamburaše.

Vasa Jovanović

(Novi Sad, 13. 1. 1872.

- + Kovilj, 21. 6. 1943.)

Suvremenik **Pere Ilića** bio je i Vojvođanin **Vasa Jovanović**, rođen 13. siječnja 1872. godine u Novom Sadu. Osnovnu školu završio je u Donjem Kovilju. Iako samouk, bio je jedan od najvrsnijih vojvođanskih tamburaša i gotovo cijeli život imao svoju školu u kojoj je obrazovao brojne generacije mladih tamburaša. Njegov je orkestar bio u to vrijeme jedan od najboljih tamburaških sastava u Bačkoj. S njim je gostovao po Austro - Ugarskoj, Njemačkoj, Rusiji i drugim europskim zemljama. Tijekom Prvog svjetskog rata našao se u Parizu, gdje je 17. kolovoza 1917. godine napisao svoju koračnicu "Sloboda".

Osim svog pedagoškog rada s tamburašima i koncertne djelatnosti, Vasa se vrlo rano počeo baviti komponiranjem. Za razliku od svojih suvremenika koji su uglavnom komponirali pjesme, Vasa Jovanović piše orkestralne skladbe. Kako je u ono vrijeme bila moda pisati potpurije, i njegov početni rad nosi to obilježje. Napisao je 36 Smesa narodnih pesama i igara ugledajući se na vojvođanske kompozitore

koji su se tom vrstom koristili u pisanju svojih djela za pjevačke zborove.

Mnogo je originalniji u stvaranju svojih koračnica koje tretira kao koncertnu tamburašku literaturu. Najznačajnije su mu koračnice "Šajkaš" posvećene SD "Šajkaš" u Kovilju, "Zbor kaluđera" posvećen odlasku kaluđera iz Kovilja u drugi manastir, kako bi se na njihovo mjesto doselile kaluđerice, zatim koračnica "Neven" posvećena srpskon zanatlijskom pjačkom društvu "Neven" u Novom Sadu osnovanom 1900. godine. Uprava društva izabrala ga je 1942. godine za svog počasnog člana. Tu su još i koračnice "Kovilj", "Stražilovo", "Marš udruženja

nazovu "Narodni front", jer je za temu Tria koristio pjesmu "Budi se Istok i Zapad". Prijatelj Vase Jovanovića, jedan od najomiljenijih i najznačajnijih glumaca i pjevača onoga vremena **Dobrica Milutinović**, posjetio je Kovilj i svoga prijatelja Vasu mjeseca ožujka 1941. godine pred sam rat. Svoje prijateljstvo s ovim velikim umjetnikom nastojao je ovjekovječiti posvećujući mu svoje posljednje djelo, koračnicu "Dobrica", napisanu u Donjem Kovilju, 22. 5. 1943.

Osim navedenih koračnica, napisao je i nekoliko kola koja je posvetio svojoj djeci. To su "Dančica", "Milčevo", "Koviljka", "Bačko kolo" i "Nestaško kolo".

Pisac monografije Vasa Jovanović - tamburaš i kompozitor, magistar profesor **Boško Brzić** napominje da je kao i navedene koračnice i neke svoje plesne kompozicije posvetio članovima svoje obitelji. Tako je napisao foxtrote "Merkur" i "Milenko" te tango "Mira".

U početku svog rada Jovanović se koristi standardnim instrumentarijem od pet tambura - kako je u ono vrijeme bilo uobičajeno - ali pri kraju svoga rada pisao je za tamburaški orkestar od devet dionica. Kao profesionalni glazbenik težio je za bogatijim zvukom orkestra i zbog toga je stalno proširivao i uvodio nova glazbala. Vasa je prvi među vojvođanskim tamburašima imao orkestar od 16 tamburaša.

Umro je u Kovilju 21. 6. 1943. godine.

Marko Nešić

(Novi Sad, 22. 1. 1873.

+ Novi Sad, 29. 4. 1938.)

Najpoznatiji i najistaknutiji vojvođanski tamburaški kompozitor svakako je Bačvanin **Marko Nešić**. Rođen u siromašnoj obitelji učio je



tamburaša", "Srbobran" - posvećen prijateljima tamburašima koji su većina bili njegovi učenici, "Vardar", "Nemanić", "Marš vojvođanskih studenata", "Dunafalvijek marš", i "Narodni front", koji je napisao 1943. godine. Budući da je Kovilj u to vrijeme bio pod okupacijom, marš je bio bezimen, ali je svojim tamburašima naložio, dogodi li se da ne doživi oslobođenje, da marš

obučarski, tiskarski, staklarski i brijački zanat, ali već od rane mladosti zaokupljen glazbom nije se posvetio ni jednom od tih zanata. Od 1890. godine posve se posvetio tamburaškoj glazbi. Bio je tamburaš, kapelnik, pjesnik, činovnik, slikar, kompozitor, odličan pjevač, knjižničar, kompozitor, a pored esperanta govorio je dobro njemački, mađarski, francuski i ruski jezik. U Novom Sadu osniva 1910. godine Radničko pjevačko i tamburaško društvo "Sloboda" kako bi svojim prijateljima omogućio muzičko obrazovanje, gdje je istovremeno bio dirigent pjevačkog zbora i tamburaškog orkestra. Godine 1929. društvo je dobilo ime "Radnik". Zatim 1922. godine osniva i društvo esperantista. Bio je i dugogodišnji zborovođa Srpskog zanatlijskog pjevačkog društva "Neven" u Novom Sadu.

S Markom Nešićem, tamburaška glazba u Vojvodini počinje svoj još neotkriveni put. Blizak narodu i njegovu životu, uz to kao radnik vezan za radničku klasu, Marko počinje stvarati svoje pjesme koristeći se bogatim folklornim blagom. Koliko je on shvatio svoje vrijeme najrječitije potvrđuje činjenica da su mnoge njegove pjesme u velikom broju "Narodnih lira" navedene kao narodne. Mislim da veće priznanje jednom stvaraocu nije potrebno.

Krajem XIX. stoljeća osnovao je svoj prvi tamburaški orkestar i njime izvodio svoje prve skladbe: "Novosađanku", "Kačanku" i "Žabaljku", koje su vrlo brzo osvojile publiku. Te su skladbe tiskane 1901. godine. Iako je već bio afirmirani muzičar i kompozitor, Marko se 1908. godine upisao u Muzičku školu, koju je te godine osnovao Isidor Bajić. Godine 1912. izdao je "Školu za tambure" u kojoj zastupa troglasne u kvartama ugođene tambure.

Uspjesi koje je Nešić postigao svojim djelima i orkestrom potakli su ga da krene na turneju i izvan Vojvodine. Gostovao je u Budimpešti, Pragu, Beču, Berlinu, Lajpcigu, Drezdenu, Franfurktu, Hanoveru, Kielu i Haleu. Kasnije je svoje koncertne turneje održao u mnogim mjestima Bugarske, Poljske, i Rusije. U svim gradovima u kojima je gostovao postigao je izvanredne uspjehe i pronio našu i svoju pjesmu širom Europe.

Stvaralaštvo Marka Nešića možemo podijeliti u tri grupe: kompozicije s

tematikom borbe radničke klase za svoja prava, pjesme i instrumentalne skladbe.

U prvu se grupu ubrajaju njegove kompozicije "Radnički marš", "Ujedinite se", na tekst **Koste Abraševića**, "Neven Kolo", i "Radničko kolo".

Točan broj Nešićevih pjesama nije utvrđen. No navedimo samo one najznačajnije: "Divno miri lipin cvijet", "Kad sam bio mlađan lovac ja", "Uzmi mi srce moje", "Kukuruzi već se beru", "Umorno je zlato moje", "Đuvegije, gdje ste da ste", "Lopov", "Često mi dragi urani" i mnoge druge.

Od instrumentalnih Nešićevih kompozicija navedimo četiri potpuria za tamburaški orkestar, "Veseo radnik", "Koračnica", mazurku "Pupoljak", polku "Kokica", "Fruškogorski marš", zatim "Vojničko kolo", "Dilber kolo" i druge.

Nešić se najviše istaknuo skladajući pjesme u narodnom duhu, koje su od naroda prihvaćene kao prave narodne pjesme, te su opće poznate na daleko. Od njegovih pjesama kojima broj nije konačno ustanovljen - neki drže da ih ima oko 300 - malo ih je tiskano, premda su posvuda poznate. Neke je objavljivao u vlastitoj nakladi.

Marko Nešić je velika stvaralačka pojava na polju tamburaške glazbe u Bačkoj, ali i tipičan predstavnik posebnog smjera u kojem se u Vojvodini razvila izvorna tamburaška glazba malih glazbenih oblika i kola.

Osim što je uistinu mnogo radio kao glazbenik, Marko je bio istaknuti društveni radnik. Pred kraj života bio je i tajnik Matice srpske u Novom Sadu. Istaknuo se i kao oduševljeni esperantist. Za zasluge na tom polju novosadski klub esperantista nosi njegovo ime.

Umro je u Novom Sadu 29. 4. 1938. godine.

Joca Mlinko Mimika

(Subotica, 3. 7. 1876.
+ Mol, 9. 11. 1962.)

Jedan od najznačajnijih bunjevačkih tamburaša **Joca Mlinko Mimika** rođen je u Subotici 3. srpnja 1876. godine. Od malena se počeo baviti glazbom, a violinu je učio u Muzičkoj školi u Subotici. Kao vrstan tamburaš počinje raditi kao profesionalni glaz-

benik. Sa svojim tamburaškim orkestrom postiže izvanredne uspjehe i postaje jedan od najpoznatijih tamburaša onog vremena, pa se i danas izvodi Veliko Bačko kolo onako kako ga je izvodio Mimika s njegovim tamburašima. U nekim krajevima Bačke nazivaju ga i Mimikino kolo.

Julije Njikoš



Talačkavi Đena

**Talačkavi Đena
plečka kao žena.
Po Somboru trči
plečke da dokuči.**

**Krivu vest kad čuje
još stotinu skuje,
od plečke i laži
sebi kule gradi.**

**Kad na drugog plečka
sebe sa tim sladi,
poslovica kaže
ko plečka i laže
taj skupa i krade.**

**Takav je naš Đena
njega sudba nosi,
stalno misli drugom
kako da prkosi.**

S. J. Pekanović

Božićni koncert

Pripremajući se za obilježavanje najradosnijeg kršćanskog blagdana, naše je Društvo 22. prosinca priredilo svečani Božićni koncert. Prepuna dvorana vesele i razdragane djece i omladine, njihovih roditelja, članova Društva i ostalih građana s nestrpljenjem su čekali početak ove svečanosti, kojom, na neki način, počinje predstojeće blagdansko raspoloženje i slavlje.

Članovi Dramske radionice "Pčelica", pod ravnanjem pročelnice **Marije Šeremešić**, recitirali su pjesme o Božiću i prikazali odlomak iz kazališne predstave "Tri kralja", dok su djevojčice ritmičke grupe izvele skladnu igru na melodiju "Tiha noć". Svi članovi radionice intenzivno, sistematski i krajnje savjesno rade već niz godina, te je i shvatljivo da su i ovoga puta postigli lijep i hvale vrijedan rezultat, što se podjednako odnosi na sva tri vida navedenih aktivnosti kao i na muzičku pratnju, bez koje se ne može ni zamisliti njihova djelatnost. Svojom ljupkošću i ozbiljnošću sudionici su osvajali simpatije publike i nagrađivani toplim pljeskom.

Dvadesetak članica zbora Općinskog udruženja penzionera s dirigentom **Ionom Vidaković**, otpjevalo je "Danas ti je ranom zorom...", potom Bethovenovu "Odu radosti", te više starogradskih pjesama. Skladno i osjećajno pjevanje ovih ozbiljnih dama, kako na srpskom tako i na mađarskom jeziku, publika je nagrađivala dugim i toplim aplauzom, a povremeno se i sama uključivala u tokove poznatih melosa.

Izuzetno nadarena i simpatična učenica V. godine Muzičke škole **Nina Čutić**, izvela je na harmonici "Španski valcer" Vilia Mejera. Sviranje ove ozbiljne, marljive i krajnje ozbiljne djevojčice, inače učenice VII. razreda osnovne škole "Avram Mrazović", publika je veoma lijepo primila i nagrađivala toplim pljeskom.

Zbor mladih župe Presvetog Trojstva, kojim rukovodi vjeroučiteljica **Rozmari Mik**, zaslužuje posebnu pozornost. Članovi zbora su, uz vlastitu muzičku pratnju, otpjevali niz prikladnih božićnih pjesama, od kojih izdvajamo: "Zvončići, zvončići, zvone cijelu noć", te "Radujte se narodi kad čujete glas" koju je prihvatilo cijelo gledateljstvo. Uz hrvatski, pjevalo se i na mađarskom, njemačkom, a dijelom i na engleskom jeziku. Kako ovaj zbor obuhvaća djecu različitog uzrasta, različitih glazbenih sposobnosti i drugih specifičnosti, podrazumijeva se da rad s njima nije ni malo lak i jednostavan. Bitno je da su djeca na okupu, da se maksimalno trude, te da imaju želju sudjelovati u nastupima, a to je i zajednička želja kako voditeljice tako i roditelja.

Gledano u cijelosti, Božićni koncert je lijepo zamišljen, dobro organiziran i kvalitetno izveden. Značenje mu je i u tome što je dao vidan doprinos predblagdanskome raspoloženju i božićnom ozračju. Želja nam je da ova aktivnost postane i tradicionalna, te da iz godine u godinu postane popularnija i još kvalitetnija.

Mr. Mata Danić

Riječ pjesnika

HKUD "Vladimir Nazor" iz Sombora svečano je obilježio šezdeset šestu obljetnicu djelovanja nizom manifestacija. Ovom prigodom izdvajamo književnu večer - riječ pjesnika.

Uz lepršavu uvodnicu recitatora i pjesmu članova tamburaške sekcije, svoje stihove su nam čitale: **Emilija Dorotić**, **Katarina Firanj**, **Marija Feher**, **Hermina Malković** i **Cecilija Miler**.

Biranim stihovima uvele su nas u nova viđenja starih dana. Vratile su nam boje i mirise vrućeg kruha iz paorske peći, vratile su nam miris zrelog žita i zujanja pčela na rascvjetanoj livadi.

Podsjetile su nas na to što čini tradiciju, na jezik i običaje. Prekrasnim stihovima i ruvom izmamile su po koju suzu publike i organizatora i voditeljice **Marije Šeremešić**.

Velika dvorana Doma je te večeri bila puna, a ovoj manifestaciji prisustvovali su **dr. Jasmina Kovačević**, gen. konzulica Republike Hrvatske u Subotici, i dogradonačelnik grada Zagreba **Vladimir Velnić**.

Marija Šeremešić



U susret IX. Danima hrvatskog pučkog teatra

Hercegovac, malo mjesto u Bjelovarsko - Bilogorskoj županiji u Republici Hrvatskoj, i ove je godine domaćin stvaraocima amaterskog kazališta.

U suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika bit će održani od 28. 02. do 2. 03. 2003. godine IX. Dani hrvatskog pučkog teatra koji će okupiti kazališne družine iz europskih zemalja i kazalištarce iz matične zemlje.

Ovaj trodnevni susret jedinstven je po svojoj nakani očuvanja hrvatske riječi izvan granica Republike Hrvatske. Velika je čast biti sudionik ove sponne iseljeničtva s domovinom.

Takva čast, već treći put za redom, pripala je HKUD-u "Vladimir Nazor" iz Sombora.

S neizmjernom radošću se članovi Dramske sekcije pripremaju za odlazak na ovogodišnje IX. Dane hrvatskog pučkog teatra. Pretprošle godine prikazali su igrokaz "Meldovanje", zatim "Moje - tvoje" po Čehovljevoj "Prosidbi". Za ovogodišnje Dane postavila je **Marija Šeremešić**, pročelnica i voditeljica sekcije, veselu igru u tri čina "Albin bircuz".

To je komedija situacije u jednoj bunjevačkoj obitelji krajem šezdesetih godina.

Probe su prošle, kuferi su spremni. Nastup je u subotu, 1. 3. 2003. godine. Sretno!

Izložba božićnih kolača

Treća izložba božićnih kolača "božićnjaka" otvorena je 12. prosinca 2002. godine. Izložbu je otvorio predsjednik Društva **Šima Raić** a prigodni recital je izvela **Snežana Nađ**, članica Dramske sekcije, uz muzičku pratnju **Ivana Butkovića** i **Josipa Marića** s malim zborom koji sačinjavaju **Dragana Pulić, Ivan Antunić, Gabrijela i Filip Miler**.

Na izložbi su svoje radove izložile: **Janja Pekanović, Tereska Žuljević, Jolika Raić, Roza Vuković, Roza Marković, Ana Feđver, Antonija Mikuš**, iz Sombora, te **Marija Vukov, Kristina Vukov, Maca Bošnjak, Janja Tumbas i Sabina Mesaroš** iz Subotice.

Izložba je imala nagradni karakter te se komisija u sastavu od tri člana: **Marija Matarić, Marija Hornjak i Kata Dorotić** pomučila oko određivanja najbolje napravljenih kolača i nakon pregleda donijela odluku da I. mjesto (nagradu) osvaja **Roza Marković** iz Gradine, II. nagradu **Marija Vukov** iz Subotice, a III. nagradu **Tereska Žuljević** iz Sombora.

Sve ostale sudionice su dobile utješne nagrade koje je izradila Grnčarska sekcija našeg Doma.

Nakon završene izložbe u Somboru kolači **Janje Peka-nović, Roze Marković, Terezije Žuljević i Roze Vuković** su



se našli na tradicionalnoj izložbi u foajeu Gradske kuće u Subotici, gdje su izlagačice dobile primjerene zahvalnice za svoj trud.

Ovim putem Likovna sekcija se zahvaljuje svim sudionica-ma ove manifestacije, te ove godine očekujemo da će se sve zainteresirane domaćice odazvati na novu izložbu.

Cecilija Miler

pročelnica Likovne sekcije HKUD-a

Izložba slika sa III. likovne kolonije "Colorit"

Uoči održavanja prela 2003. godine Likovna sekcija HKUD-a organizirala je izložbu slika nastalih na III. likovnoj koloniji "Colorit" koja se održala 20. i 21. 09. 2002. godine na salašu obitelji Miler.

U prepunoj izložbenoj sali publika je razgledala radove naših slikara **Save Stojkova, Lajče Vojnić Zelića, Ildike Slački, Sofije Čović, Marte Čati, Marije Kemer, Stevana Špišaka i Cecilije Miler**.

Cecilija Miler



Kokica i maskenbal

Folklorna sekcija HKUD-a "Vladimir Nazor" organizirala je 8. veljače kokica bal pod maskama.

U hladnu subotnju večer našli smo se u prepunoj sali čudnih lica, potpuno nepoznatih. Salom su šetale vile, pankeri, rokeri, čarobnjaci, vještice, cica mace, čedne curice i sumnjivi tipovi. Muzika je mamila u kolo, a kolo nikada čudnije, do klošara igra princeza, anđeo poskakuje u ritmu tvista. Tu su se našli koba-jage svatovi, rasna snaša i metiljav duvegija, kumovi, enge, poštonoše. Veselje je potrajalo do rane zore i ponijelo sa sobom mnoge uspomene i fotografije koje će se dugo pamtili.

Cecilija Miler



Festival filma

Hrvatska Matica iseljenika, uz pomoć Hrvatskog nacionalnog vijeća, organizira tijekom mjeseca svibnja u Subotici i Somboru Festival filma. Tom prigodom će biti prikazani hrvatski filmovi koje će somborska publika imati priliku prvi put vidjeti. Na velikom ekranu, uz filmski program bit će prikazana monodrama **Ivana Kozarca "Đuka Begović"** u izvedbi **Ive Gregurevića**.

Nosilac projekta u Somboru je HKUD "Vladimir Nazor".

M. Šeremešić

ZIMSKE STAZE 2003.

Čudna je ovogodišnja zima. Kad pomisliš da će za Božić zabiliti, udari kiša i jugo kao da smo u Dalmaciji a ne na sjeveru Bačke. Ali nije vuk poju zimu pa nas "prisiče" u siječnju i to čak do -30. Snijžina napadala, pokrila nejaka žita, izravnala prtene puteve kroz oranice naše plodne što nam dade dobri Bog, ali i staze između naših komšijskih avlija.

Baš neko veče kad smo čistili snig oko naših salaša, onako zaduvani bez kondicije, puni holesterola, ko i većina salašara što je skoro karbinjala, moj komšo i ja uz domaću batrgaru i vruće pogačice sa čvarcima iz paorske peći, divanimo da onu stazu između naših salaša sad možemo probiti di hoćemo jel nam se stara staza i tako već izglacala i niža je od livade kroz koju prolazi, pa se puno vode u njoj zadržava. Narasle vočke smetaju jer se digod triba sagnit da ne bude "zapo nosom za dudovu granu". Posli sat dva pametovanja došli smo na ideju koju ćemo na proliće sprovest. Nasut ćemo stazu, grane okresat i dalje se posicivati stazom kojom su i naši pradiđovi prolazili. Moj salaš je nabijan 1906. godine, a komšijin je dvi godine mlađi. Tako, dok zima zimuje, svako na svoj način je doživljava, čekajući proliće, nadajući se da će dočekati novu zimu...

Danima sam razmišljao o tom večernjem dogovoru nas dvojice u vezi već pomenute staze jer me mučilo to, kako smo i zašto smo se tako dogovorili da je ne minjamo, da je popravimo i idemo dalje istim putem bez obzira na blato i saginjanja. A okop velik dva jutra pa smo mogli prtit po miloj volji.

Za nevirovat je kako sam povukao paralelu između zimskih meteoroloških zbivanja i zimskih društvenih događaja koji bi tribalo da nemaju uzajamnu vezu, ali ipak imaju.

U prosincu, po našem starom dobrom običaju, Društvo održava svečanosti s prigodnim priredbama i uglednicima iz drugih društava sličnog opredjeljenja. Taj događaj se veže za 6. prosinac 1936. godine. Mi danas 66. put prolazimo istom stazom koju su osnivači "Miroljuba" ugazili. Lipo od nas što ne minjamo staze.

Naši izabrani elektori su izabrali svoje predstavnike u Hrvatskom nacionalnom vijeću, pa poželimo im sretan i uspješan rad na trasiranju staza i puteva kojima ćemo ubuduće ići kao hrvatska manjinska zajednica u Jugoslaviji. Uvik su se čelnici našeg Društva bavili političkim radom pa tako i ova generacija nastavlja. Znat će oni uskladiti interese nas Hrvata, Bunjevaca i Šokaca, s interesima većinskog naroda, Srba, prvih susjeda Mađara i ostalih naroda s ovih prostora, da nam se, ne daj Bože, putevi ne raziđu. Kako stvari stoje u bunjevačkoj pristolnici, biloj Subotici, mi obični ljudi, morat ćemo moliti desetice da nam se lideri slože i da se ne glože a mi sve trpimo.

A i mi smo čudan soj. Eto neki nam govore, ubeđuju, dokumentuju iz dokumenata koje su oni pisali da smo mi baš Bunjevci narod, da smo jako važan faktor u današnjoj Jugi. Poznato je našem svitu da smo oduvik Bunjevci ili Šokci - Hrvati iz Bosne Srebrne ali da smo živa grana

velikog stabla koje se zove hrvatski narod, a da je to tako dokazuju i rezultati posljednjeg popisa stanovništva di su naši ljudi svjesni svoje nacionalne pripadnosti sačuvali skoro isti broj kao i prije 10 godina. Znamo što se sve desilo narodima bivše Jugoslavije između dva popisa, te je rezultat tim više veličanstveniji što se za našu braću koji su se izjasnili samo kao Bunjevci ne može reći. Opet smo na pravom putu.

Novokomponirani lideri novoformiranih društava, od kojih su neki svoju dicu na vrime, a uz hrvatske domovnice i putovnice sklonili npr. u Ameriku, a ovdje im je mrsko i pomisliti na pridjev "hrvatski", kite se tuđim perjem, izmišljaju mlaku vodu. Kroz njihove javne i tajne istupe može se pripoznati jad i bida tih ljudi, koji to moraju da odrade, jer to što rade nema drugi cilj nego zavaditi braću iste krvi i iste vire kao što je u povijesti "Miroljuba" već poznato. Neka njih, neka žive u svojim zabludama, samo nam je žao dice, koju su zabludili i priko njihove volje odveli iz naših sekcija, ne zato da im tamo bude bolje nego da preostaloj većini u "Hrvatskom domu bude gore". Da se društva izjednače, da se prihvati ideja njihovih bogataških didova kojima je dvadesetih godina prošlog vika bilo ispod časti družiti se sa siromašnim salašarima, i da se konačno uz pomoć vlasti dočepaju našeg Doma i da unište sav život u njemu a time i nosioce kulture hrvatskog bića u somborskoj opštini i šire. Nisu svi koji učestvuju u toj nečasnoj raboti niti svjesni krajnjeg cilja njihovih vođa te ih pozivamo da se vrata na pravi put, na naš put, koji je jedini pravi i neokaljan prid Bogom i svitom.

Sve se dešava, ne slučajno, baš u vrime kad nas je otadžbina priznala da postojimo kao nacionalna manjina, što znači da iza sebe imamo priznatu državu, a domovina objeručke prihvatila i nesebično pomaže u radu i gostovanjima diljem Lijepe naše.

Zimsko vrime je zgodno za praviti planove šta će se u ciloj godini radit. Tako su i naši čelnici Društva napravili, između ostalih, plan rekonstrukcije zgrade. Angažirao se vrhunski arhitekta da sve ideje stavi na papir i elaborira svrsishodnost čitavog projekta i ubedi mudre glave u Društvu da je to ono što nam triba ako mislimo, a svakako da mislimo, još najmanje 66 godina raditi u tim prostorijama i praviti Prela u velikoj sali, slaviti svece i zahvaljivat se Bogu za bogatu žetvu. Uređenjem prostora pružaju nam se neograničene mogućnosti za nove aktivnosti budućih generacija HKUD-a "Vladimir Nazor". To dugujemo našim precima koji se nisu zadržali u tami Zidarskoga doma, već su kupovinom gradske ledare napravili ove prostorije di se i mi sada nalazimo.

Mislim, osobno, da smo na pravom putu i kada sve aktivnosti i događaje, vesele i žalosne, iz Društva i članova pojedinačno zabilježimo i otisnemo na stranicama našeg lista "Miroljuba", jer samo se pisana rič pamti pa još kad je napisana našom lipom ikavicom, srići čitatelja nema kraja. To možemo samo mi o nama pisati i niko drugi bez obzira na dobre namire. Da je list neophodan za afirmaciju Društva ne triba dokazivati, ali triba reći da je mnogima

nedobronamirnim, trn u oku te ga omalovažavaju. Ko zna koji sve vitrovi pušu i zatrpavaju snigom putove kojim ide pisana rič Hrvata iz Sombora, okolnih sela i salaša, nek oni čiste snig prid svojim kućama a mi ćemo prid našim Domom.

I tako dok zima prolazi sve se buđi pa i nove ideje u vezi rada Društva. Vridno se uvežbavaju nove koreografije u Folklornoj sekciji, uče napamet tekstovi za nove kazališne predstave u Dramskoj sekciji, lome se nejakim prstićima na žicama tambure da izvuku baš one prave note koje nikad neće biti zaboravljene, likovnjaci spremaju nove kolonije, grnčari oblikuju glinu iz bezličja u fantastične oblike a ritmičarke prate modu u modernom plesu, šahisti se spremaju za turnire i svi ostali članovi nastoje dati doprinos u popločavanju puta kojim HKUD "Vladimir Nazor" ide dalje, noseći svitlu tradicije naroda iz kojega je potekao.

Ima li veze staza iz početka s ovom stazom kojom ponosno korača Društvo?

Mato Matarić, Nenadić salaši

Lugovo salaši

Lugovo salaši, ranije Bošnjaci, nisu samo poznati po Snježnoj gospi i kapelici Snježne gospe zajedno sa salašima Čičovi, već i po svojim žiteljima. Jedna od tih žitelja je i **Kata Raić**, rođena u Somboru, 21. 11. 1930. godine, od oca **Đuke** i majke **Mande** inače iz Bajmoka, živjela je, i mladost do udaje provela, u očevoj kući - Lugovo broj 64. Nakon udaje prelazi u Sombor, gdje i sada stanuje u Vojničkoj ulici broj 8.

Pedeset godina neprekidnog zbornog pjevanja Kate Raić u crkvenom zboru župe Presvetog Trojstva u Somboru

Prije pedeset godina, svoj crkveni zborni angažman imala je kod svećenika **Antuna Skenderovića**, zatim kod župnika **Ivana Jurige**, pa **Ivana Vizentanera**, i sada kod **Josipa Pekaovića**.

U crkveni zbor su je uveli tadašnji kantor **Franja Bajler** i njegova supruga **Marija**.

Kata se prisjeća da je u početku to bio mali zbor, sa četiri žene i četiri muškarca, o zboru je vodila brigu časna sestra **Julija Crnković**, tako da ih je kasnije, za vrijeme njenog osmogodišnjeg rada u crkvi, bilo i više od 16 pjevača. Crkveni zbor prati misu na četiri jezika: hrvatskom, latinskom, njemačkom i talijanskom. U crkvi postoji i drugi crkveni zbor koji pjeva na mađarskom. Sadašnji rukovodilac zбора je **Rozmari Mik**, u crkvi postoji i dječji zbor. Kati, koja neprekidno pjeva 50 godina u zboru, i njenim pjevačima i ovaj članak predstavlja zlatno priznanje. U zboru pjevaju: **Marija Hornjak**, **Marija Gromilović**, **Vesna Čuvardić**, **Štefica Ivošev**, **Ankica Firanj**, **Cecilija Miler** i drugi.

Stipan Pekaović

Rozalija Marković

Bunjevačka moja mila grano
u Somboru ima te odavno,
bunjevačko kolo kad završava
tamburica u srce me dira.

Hrvati smo bunjevačke grane
i dica smo odabrane nane
nije lako baš Bunjevac biti
za Bunjevca triba se roditi.

Oj Bunjevci

Bunjevčice, cme su ti vlas
svilu nosi i zlatom se krasi,
to je naša pisma od davnina
Zvonko Bogdan otpivo nam svima.

Vojvodinom svud nas ima, Bože,
samo da se svi Bunjevci slože
pa da vidiš te onda miline
ikavice i pisme nam mile.

Tamburica sitno kad završava
i Bunjevac čzme kad dotira
na njima se zvečke zasijaju
otkucaji srce odmaraju.

Zato sada čuvajte nam granu,
granu malu ali odabranu
ne stidite vi se sad svojega
od svojega nema ni lipčega.

MIROLJUB (izlazi 4 puta godišnje). Izdaje Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo "Vladimir Nazor", 25000 Sombor, Venac Radomira Putnika 26. tel. 025/38-173; fax: 025/26-019.

Uredništvo: Josip Pekaović - glavni i odgovorni urednik, Antonija Čota - zamjenik glavnog urednika, Franjo Ivanković - tehnički urednik, Cecilija Miler, Alojzije Firanj, Franjo Krajniger, Zoran Čota, Ivan Burnać, Šima Raić, Marija Šeremešić.

Prijelom teksta: mr. Ervin Čeliković.

List je registriran u Ministarstvu za informacije Republike Srbije broj 2583 / 2. 02. 1998.

Tisak: Štamparija "PRINTEX" Subotica, Stipe Grgića 58, tel. 024/554-435.

E-mail: v-nazor@sombor.com

Web strana: tippnet.co.yu/media/miroljub

Naklada: 900



Prelo bez granica - 2003.

Salašarske škole

Podaci iz Sombora i Subotice govore da je krajem XIX. stoljeća počela gradnja salašarskih škola. Interesantan je podatak da je u Gradini salašima, kod Sombora, otvorena prva bunjevačka škola u kući Đure Pekaovića.

KULTURA

NOVA KNJIGA

Ante Evetović Miroljub Sabrane pjesme

Priredio: **Marin Mandić**

Croatica, Budimpešta, 2001.

Tiskanje knjige poduprli su:

Ministarstvo nacionalne baštine

Hrvatska samouprava grada Budimpešte

Javna naklada za etničke i nacionalne manjine

Hrvatska samouprava grada Aljmaša

Hrvatske samouprave II., VII., X., XIII., XIV., okruga grada Budimpešte

Recenzent i urednik: **Živko Mandić**

Predmetna knjiga nalazi se sada u knjižnici HKUD-a "Vladimir Nazor" u Somboru. Kada je budete čitali, u ruci će Vam biti cijelo književno stvaralaštvo našeg hrvatskog pjesnika Ante Evetovića Miroljuba. Prelistajte i čitajte tu knjigu, pa ćete se uvjeriti da je on pjesnik srca, koji krijepi, ushićuje i oplemenjuje ljudsku dušu. Zato Vam je i preporučamo s pjesnikovim riječima čitavog opusa njegovih pjesama. Sadržaj knjige je podijeljen na pjesme objavljene za njegova života - 131 pjesma, pjesme objavljene poslije njegove smrti - 7 pjesama, proza "Kristofor Kolumbo", imao je 5 neobjavljenih pjesama, Bibliografija Miroljubovih pjesama, bilješke, a na početku knjige iz sadržaja izdvajamo proslav i život i pjesništvo Ante Evetovića Miroljuba.

Lijepo je pisati o pjesniku u listu koji nosi njegovo ime.

Stipan S. Pekaović

Misec

Misec je uzjahao bili oblak i
uputio se stazama mira.
Plavetnilo neba prebacio preko ramena,
pa tiho leprša, jer vitar ćarlija.
Razgrće tminu popadalu po
čudnim puteljcima zemlje ove.
Ljubavni žar se negde prospe
uz zloslutni klik taj sove.
Utihlo je i svaka travka sniva
samo kanala našeg, misec
obale umiva.
Vrba se nadvila nad mir kanala,
treperi sjaj miseca na lišću
jer ga je ona na susret zvala.
I plovi on svodom modrim
vitar mu u leđa duva, žuri mu se
pre zore da stigne, jer i drugu
stranu zemlje mora da čuva.

Cecilija Miler



Somborski plemići

Grašalković

Ova je obitelj bila među najmoćnijima, a zadobila je najviše plemstvo - kneževstvo (herceg) Svetog rimskog carstva. Donacijsko plemstvo obitelj je dobila 1694. godine. Ugarski barunat dobila je 16. svibnja 1732. godine u Laksenburgu, ugarsko grofovstvo dobili su u Beču, **Antun Grašalković de Gyarah** i njegova djeca **Antun, Franciška, Klara, Marijana i Terezija** (5. travnja 1743. godine). Godine 1784. Antun Grašalković dobio je kneževstvo austrijskih nasljednih zemalja i Svetog rimsko - njemačkog carstva. Antun je tada bio komornik, savjetnik i veliki župan Bačko - Bodroške županije. Ovo je bila moćna i najbogatija obitelj u Podunavlju. Zanimljivo je spomenuti da je Antun Grašalković zadobio plemstvo i barunstvo, a njegov sin Antun je postao grof, a njegov sin Antun knez.

Marković

Somborski kapetan **Dujam Marković**, s djecom **Jurajom, Matijom, Kuzmom i Martom**, zatim **Dujmova braća Bariša, Franjo i Grgur**, te **Grgurova djeca Stjepan, Franjo i Nikola**, zadobili su plemstvo s poveljom i grbovnicom izdanom 29. svibnja 1690. godine u Laksenburgu. Sin prvog graničarskog kapetana u Somboru **Dujma Markovića - Juraj** upisan je među plemiće Bačke županije 13. lipnja 1713. godine. Plemstvo je potvrđeno u Beču 23. studenoga 1786. godine posjedniku iz Lemeša **Adalbertu Markoviću**. Po mišljenju **M. Mandića**, iz ove obitelji Markovića proglašeno je sedam plemića. Iz ove obitelji jedna grana je prešla u Slavoniju i ondje je 1758. godine dobila kraljevsku darovnicu. Ti su plemići držali vlastelinstvo Cernik, i nosili pridjev Cerniški. Posjed je poslije postao vlasništvo **Kulmer**, ali je na ulaznim vratima bio sačuvan grb plemića **Markovića - Cerniški**.

Priredio: **Stipan S. Pekaović**,
advokat iz Sombora

Moje selo, Bački Monoštor

Lijepa su i divna sela mnoga
na ovome svijetu širokom,
ali ljepšega nije od moga.
Gledam ga često zanesenim okom.

Kako u raskošnoj prirodi leži
i zemaljskom je raju slično.
Divno je ljeti a i zimi kad sniježi
kada je sve bijelo, idilično.

Okruženo je šumama krasnim
rijekama sa svake strane
i u satima večernjim kasnim
lijepo je selo moje bez mane.

Putnika kada drum bijeli
do mojega sela dovede
on poželi da život cijeli
u njemu sretan provede.

Ivan Pašić



*Među uglednim gostima bili su generalna konzulica Generalnog konzulata
R. Hrvatske u Subotici dr. Jasmina Kovačević
i potpredsjednik Skupštine grada Zagreba Vladimir Velnić*

66. godišnjica Društva

Želja mi živa klija

Zovu me polja rodna
i bačka zemlja plodna
da im se vratim sutra
u bistra ljetna jutra.

Djetinji snovi snatre
toplog ognjišta vatre
eho bakine bajke
i topli osmijeh majke.

Vjetrovi blagi nose
miris snašine kose,
pjesmu sjetnu ravnice
i zvuke tamburice.

Srce zakuca brže
kad rasni vranac rže,
kad se začuju zvona
što zvone od iskona.

Želja mi živo klija
o, Bačko, najmilija
ostavit kosti svoje
pod zlatno klasje tvoje.

Meštar



Bila je to prigoda da se zahvalimo onima koji su nam pomagali...

Plod rada grnčara



dipl. ing. arhitekture Josip Parčetić prezentira projekt Hrvatskog doma



PČELICA



STRANICA ZA MLAĐE, MLAĐE I NAJMLAĐE

Uskoro će Uskrs

Uskrs je najveći blagdan. Popraćen je nizom običaja. Posebnu draž ovom blagdanu daju šarena jaja - pisanice.

Šarati jaja možemo: bojom, u lukovini, lijepljenjem sličica, ocrtavanjem bojama, pomoću voska i sl.

Postoje uskršnja jaja napravljena od slonovače, kornjačinog oklopa, porculana, drveta, kože, sedefa... To su prava remekdjela optočena zlatom i ukrašena brilijantima i drugim dragocjenim kamenjem.



SPOMENAK



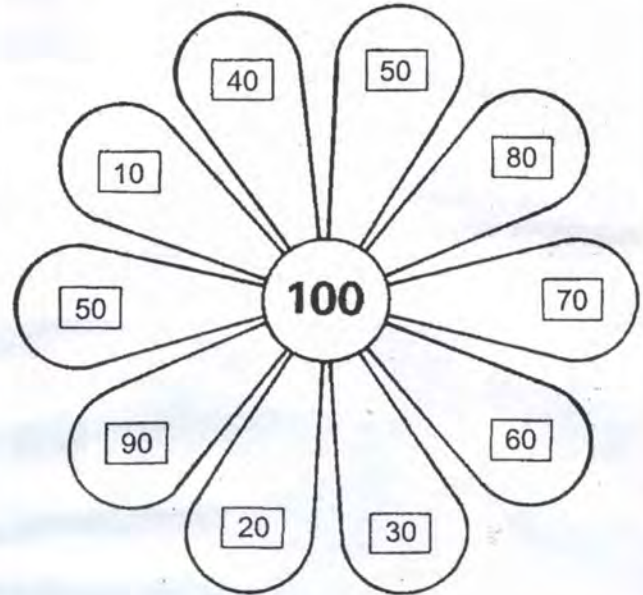
Album vašeg djetinjstva
Mojoj lijepi Sanji
Povjerit ću tajnu:
Imam jednu ljubav,
Vječnu i trajnu.



Drugarstvo je zvijezda
Koja nebo krasi,
Trebalo je čuvati,
Da se ne ugasi.

1. Dobrodošli u matematiku

Uvijek po dva broja daju rezultat 100. Oboji istom bojom latice cvijeta koji idu zajedno.



Smotre

Kulturni centar "Laza Kostić" Sombor organizira smotru recitatora u O.Š. "Bratstvo - Jedinstvo" u Somboru, u subotu 1. 03. 2003. godine s početkom u 9 sati.

HKUD "Vladimir Nazor" zastupaju članice mlađe recitatorske grupe s pjesmama na hrvatskom jeziku. **Dejana Jakšić** će recitirati pjesmu "Kad priroda pretjera", a **Lea Jevtić** "Kako se plete mreža".

Pripremila ih je *Marija Šeremešić*.

Rebus



D = R

O "Ružnim riječima..."

Dramska radionica "Pčelica" je prije tri tjedna započela rad na dramskoj igri Duška Radovića "Kako su nastale ružne reči".

Uloge u ovoj komediji glume: **Dejana, Lea, Milan, Aca, Jovan, Una, Stefan, Mario, Aleksandar, Kristina, Milan, Miloš** i drugi. Raziigrana družina vrijedno vježba jer želi u potpunosti biti spremna za općinsku smotru dječjeg dramskog stvaralaštva u Somboru, koja će biti održana tijekom mjeseca ožujka. Redateljska "palica" je i sada u rukama voditeljice našeg "roja", **Marije Šeremešić**.

Marija Šeremešić

Kandić Jovan, Sombor, IV razred



O duhanu



Povremeni pušači ugrožavaju svoje zdravlje jednako kao i "jaki" pušači. Rizik od infarkta miokarda značajno raste već pri pušenju malog broja cigareta dnevno. To potvrđuje sada objavljena "City Heart Study" u kojoj su **dr. Eva Pescott** i njeni suradnici ispitivali pušačke navike 12.000 danskih pušača u periodu od 1976. do 1988. godine. Ova studija između ostalog dokazuje da su žene daleko osjetljivije na štetne tvari iz duhanskog dima. Rizik od infarkta miokarda udvostručuje se kod njih već pri pušenju (uvlačenjem dima u pluća) tri do pet cigareta na dan a kod muškaraca šest do devet. Ako se dim inhalira (pućkanje), udvostručuje se rizik kod žena pri uzimanju šest do devet cigareta, dok istovremeno kod muškaraca pri istom broju rizik raste za 13 %.

Piše: **dr. Abroncius**

O kavi

Kava povećava izlučivanje želučanog soka, kao i žuči, čime se pospješuje varenje masti. Poboljšavajući rad crijeva (peristaltika) utiče na njihovo brže pražnjenje.

Svojstva kave dolaze do izražaja naročito nakon obilnih obroka. Pun želudac stvara kod čovjeka osjećaj umora. Kofein, sastojak kave to sprečava nadražajem centralnog nervnog sustava. Povećuje se razina pamćenja, ubrzava tok misli i mogućnost asocijacije.

Pogrešno je mišljenje da kava smanjuje djelovanje alkohola na organizam čovjeka poslije uporabe istog. Kava djeluje individualno na razne osobe. Svatko bi trebao ustanoviti koliko i kada mu kava prija. To naravno ne treba značiti da je treba piti u prekomjernim količinama, ali do pet šalica na dan ne škodi.

Neke osobe su osjetljive na kofein te se njihov puls ubrzava a krvni tlak prolazno raste. Takvi neželjeni efekti daju se izbjeći upotrebom kave bez kofeina. Čaj djeluje slično, no kako je koncentracija kofeina u čaju upola manja, djelovanje je slabije i sporije.

U kavi, kao i u čaju, osim kofeina, postoje još mnogi sastojci koji mogu utjecati na podnošenje istih. Tako je za proizvode nastale tijekom prženja kave poznato da mogu izazvati gorušicu.

Kava umanjuje rizik od nastajanja kamenca u žuči i žučnim putevima a ublažuje simptome Parkinsonove bolesti.

Oprez pri upotrebi kave savjetuje se trudnicama i dojiljama. Kod njih se hormonski uvjetovano kofein sporije razgrađuje te može prijeći u plod ili majčino mlijeko.

Bolesnici s visokim tlakom bez bojazni mogu piti kavu, jedino se bolesnicima s poremećajem srčanog ritma ili povišenom funkcijom štitne žlijezde preporuča kava bez kofeina. Za sve važi pravilo da, pošto kofein pospješuje izlučivanje tečnosti preko bubrega, uz kavu treba popiti i čašu vode.

Na kraju, kava ne može zamijeniti san, ali zato može smanjiti umor nakon obilnog obroka.

O pivu i vinu

Da li vino korisno utiče na zdravlje čovjeka? Ovo pitanje je istraživao **John C. Barefoot** iz SAD i dokazao da prije svega zdraviji način života vinopija utječe na zdravlje. Naime, vinopije u ishrani koriste više voća a manje masti od pivopija.



O zijevanju



Vilični mišići se zategnu, donja vilica se opusti, pluća duboko udahnu a zatim se s osjećajem zadovoljstva zrak lagano izdahne - čovjek je zijeovao.

Do sada još uvijek nije potpuno jasna uloga zijeovanja. Dokazano je samo da manjak kisika ne izaziva zijeovanje. Američki psiholog **Robert Provine** sa univerziteta Maryland ustanovio je pokusima na studentima da nema bitne povezanosti između manjka kisika i nagona zijeovanja. Međutim, Provine je dokazao drugu osobitost zijeovanja - efekat zaraznosti. Učenjaci slute da se radi o socijalnom signalu. Promatranjem ponašanja primata (majmuna) u zoološkim vrtovima zapaženo je da kada jedan iz skupine zijeovao, uskoro će i ostali zijeovati i zaspati. Zijeovanje izgleda sinhronizira spavanje grupe i time omogućava harmoničan suživot.

In memoriam

KLARA STRILIĆ

kuma barjaka HKD "Miroljub" u Somboru

Klara je rođena u Somboru mjeseca travnja 1902. godine od oca **Jose** i majke **Marte Ivanković**. Klarina majka potječe iz plemenite obitelji **Ivanković** iz Svetozar Miletića (Lemeša). Obitelj iz koje potječe Klara bila je u ono vrijeme srednjestojeća među ostalim salašima u naselju Strilić. Imala je Klarina obitelj i kuću u gradu u Radišićevoj ulici (današnji Otpad). Klara je imala i brata **Franju**. Osnovnu naobrazbu Klara je stekla u Somboru, a u istom gradu položila je i malu maturu. Svoju obitelj Klara je zasnovala sa **Karlom Strilićem**. Da ne bude zabune, i Klara i njen suprug potječu iz obitelji koje imaju ista prezimena. Kod osnivanja upravnih organa novoosnovanog HKD "Miroljub" obitelji Klare i Karla Strilića aktivno se uključuju svojim nesebičnim radom. Ime Klare Strilić prvi puta susrećemo na našoj mramornoj ploči na kojoj se nalaze imena onih članova koji su svojim većim priložima poduprli osnivanje i rad Društva. Tako se i Klarino ime nalazi među "hijljarima", a to su osobe koje su za kupovinu i obnovu zgrade Društva dale tisuću i više tadašnjih dinara. Ova ploča i danas se čuva u prostorijama našeg Društva, a Klara je jedina žena čije se ime nalazi među mnogim drugim.

Klarin otac **Joso** bio je u prvom mandatu izabran za pročelnika Nadzornog odbora, a brat **Franjo** je prvi potpredsjednik Osnivačkog odbora Društva. Početkom 1937. godine u Društvu se osniva odjel "Dobrotvornih Bunjevaka", a u ovoj sekciji vrlo zauzeto radi i Klara Strilić.

Na ultimativni zahtjev Banskih vlasti Društvo daje izraditi svoj barjak od bijele svile dimenzija 175x105 cm i bio je optočen zlatnim brokatom. Na vanrednoj Skupštini Društva 6. lipnja (juna) 1937. godine odlučeno je da na glavnoj strani barjaka bude lik sv. Josipa s malim Isusom. Pri donošenju ove odluke smatralo se da je već više stoljeća sv. Josip i službeno od Hrvatskog Sabora izabran za zaštitnika Hrvatskog naroda i da ta povezanost treba biti vidljiva i na ovaj način. Tako je sv. Josip i službeno izabran za zaštitnika Društva i našeg Doma. Na poleđini barjaka bio je faksimil uvećanog pečata Društva i lira u kojoj se nalazi deset bijelih kvadrata. Ovom prilikom izrađena je i značka Društva sa srebrnom podlogom, a na podlozi je ista lira koja se nalazila na barjaku. Također je izrađena i jedna količina tzv. "čavala" koji su se prodavali, a zarada je išla u blagajnu Društva. Sve ovo događalo se u prvoj polovici 1937. godine. Naredne godine 14. kolovoza (augusta) bilo je posvećenje barjaka Društva. Za kumu barjaka izabrana je gospođa Klara Strilić. Ovi događaji već su opisani u jednom od prethodnih brojeva "Miroljuba" te ih zato ovdje neću posebno opisivati. Dan posvete barjaka bio je imendan kume Klare Strilić te je tim povodom jedna skupina mladih dan uoči ovog događaja posjetila kumu i otpjevala joj nekoliko prigodnih pjesama. Na dan posvete barjaka kuma je bila obučena u crnu svilu s crnom maramom jer je žalila suprugu svoga brata Franje koja je umrla nekoliko mjeseci prije ovog događaja. Prilikom blagoslova barjaka u Društvu je bila priređena posebna svečanost. Bilo je mnoštvo gostiju iz Subotice, Osijeka, Zemuna... Svi su predstavnici ostalih

društava došli sa svojim barjacima. U pola jedanaest ispred zgrade Društva formirana je svečana povorka koja se uputila glavnom ulicom, preko centralnog trga do hotela "Sloboda" te do crkve Presvetog Trojstva. Svečanu misu predvodio je somborski župnik **Antun Skenderović**. Na koncu misnog slavlja on je blagoslovio novi barjak Društva. Poslije se povorka vratila u prostorije Društva gdje je nastavljeno slavlje.

Koliko je kuma Klara Strilić voljela naše Društvo svjedoči i podatak da je ona naredne 1939. godine darovala tadanjih deset tisuća dinara za potrebe "Miroljuba". Kolika je to bila vrijednost govori podatak da se za taj novac moglo kupiti deset katastarskih jutara zemlje. Taj događaj upisan je na posebnoj mramornoj ploči koja se danas nalazi iznad ormara u kojem se čuva barjak Društva. Naše Društvo na poseban se način zahvalilo kumi Klari tako što joj je tom prigodom darovalo malu vitrinu u kojoj je na posebnoj ploči uklesan tekst zahvale za sva njezina dobročinstva kojima je obogatila "Miroljub". Koliko nam je poznato, Klara Strilić je bila aktivni član odjela "Dobrotvornih Bunjevaka" koje su svesrdno pomagale u somborskoj bolnici 1944. godine za vrijeme Batinske bitke u kojoj je nastradalo mnoštvo mladih vojnika i civila. Vjerojatno je tada uočeno da je Klara vrsna kuharica jer će u poslijeratnim godinama, a i kasnije, ona ostati uz bolnicu radeći kao kuharica.

Klara i njen suprug **Karlo** nisu imali djece. **Karlo** je umro neposredno poslije završetka Drugog svjetskog rata. Klara je također proživjela teška vremena obaveza i konfisciranja u poslijeratnim godinama. Svoje posljednje godine života Klara je provela u obitelji svoga brata Franje. U krugu te obitelji Klara je umrla u mjesecu lipnju (juni) 1965. godine.

Zahvaljujem **Josipu Striliću** koji mi je svesrdno pomogao da mogu doći do najvažnijih podataka iz života i rada Kume našeg barjaka.



(Fotografije koje su ovdje priložene dobivene su o Jose Strilića, a one predstavljaju Klaru iz mladih dana. Na drugoj fotografiji Klara je pored "Križarskog" barjaka na dan slavlja.)

Franjo Krajniger

